

УДК 339.727.22:30

Єфіменко Л.М., к.держ.упр., доцент МВП ЗІЕІТ

РОЗВИТОК КОРПОРАТИВНИХ НДДКР В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

***Анотація.** У статті проводиться аналіз основних тенденцій розвитку інноваційних досліджень під впливом процесів глобалізації.*

***Ключові слова.** транснаціональні корпорації. НДДКР. інтернаціоналізація диверсифікація*

Постановка проблеми. Огляд наявних фактичних даних про ступінь глобалізації інноваційної діяльності транснаціональних корпорацій (ТНК), показує три основні тенденції: залежність фірми від країни, яка використовується в якості бази для інновацій, структурні зміни в ТНК до більш партнерської автономії, і невелика але зростаюча присутність транскордонної інноваційної діяльності у галузях, що є нетрадиційними для господарства країни.

Ці тенденції представляють два взаємопов'язаних завдання економічної політики для країн базування. По-перше, Уряди повинні забезпечити, щоб

національна інноваційна система дозволяла внутрішнім ТНК брати участь у джерелах глобальних знань і, таким чином, поповнювати рідну базу. По-друге, зберігається важливість державного фінансування НДДКР для корпоративних інновацій, яке передбачає, що країни разом із ТНК, повинні активно залучатися у процеси становлення світового ринку з метою формування зручного режиму, який дозволяє ефективно отримувати економічні вигоди від інновацій.

За останні три десятиліття досягнення у транспортних та комунікаційних технологіях, пов'язані з глобалізацією, сприяли поширенню діяльності транснаціональних корпорацій (ТНК) в глобальному масштабі. Супроводжує цей процес поступова еволюція в географії інноваційної діяльності ТНК. Сьогодні значна частина вартості, що біла створена ТНК є результатом їх транскордонних знань генерації комунікаційної діяльності, будь го внутрішні дослідження та розробки, або договірні відносини для розвитку нового продукту чи процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання інноваційного аспекту розвитку ТНК в умовах глобалізації' досліджується в роботах В. Білоуса, А. Веренікіна, Д. Волошина, В. Геєця, С. Глазьєва, Д. Лук'яненка, Ю. Пахомова, А. Поручника.

Цілі статті. Метою етапі є систематичне дослідження й узагальнення наявних даних про закономірності інтернаціоналізації діяльності ТНК щодо створення знань.

Виклад основного матеріалу. Під впливом сучасних політичних, економічних та соціальних процесів світ перетворюється на єдиний бізнес-простір. Тенденції розвитку, динаміка інноваційних процесів та процесів глобалізації формуються під взаємним впливом внутрішніх сил, що визначають сучасний стан їх еволюції. Так, істотним поштовхом прискорення процесів глобалізації в останні десятиліття стали саме інновації у телекомунікаційних технологіях, інформаційна революція тощо. Своєю чергою, глобалізація змінює характер ринкової конкуренції, визначаючи зрушення в інноваційній діяльності компаній.

Головними гравцями світового глобального ринку є ТНК та їх стратегічні групи. На початок 2011 року, згідно із звітом Конференції ООН із торгівлі та розвитку (ЮНКТАД), лише іноземні філії транснаціональних корпорацій виробляли щонайменше 10 % від світового ВВП та забезпечували близько 78 млн. робочих місць.

На сьогодні інтернаціоналізація корпоративних НДДКР має наступні особливості. Інтернаціоналізація інноваційної діяльності ТНК відстає від їх виробничої діяльності. Навіть в минулому десятилітті спостерігалось значне збільшення інтернаціоналізації корпоративних НДДКР.

В рамках внутрішньої мережі ТНК, іноземні філії отримали істотно більшої автономії, і тепер відіграють більш важливу роль у діяльності ТНК із створення знань в цілому. Це відбувається тому, що іноземні філії мають зв'язок внутрішньої мережі ТНК із національною або регіональними інноваційними системами, в яких вони знаходяться.

Поява нових гравців у світовій економіці сприяє більш географічно поширеній інноваційної діяльності ТНК, ніж це було раніше.

Існують три історичні фази росту фірм з точки зору їх форми диверсифікації та інтернаціоналізації. В ранній післявоєнний період аж до початку 1970-х років, диверсифікація та інтернаціоналізація були альтернативними способами корпоративного зростання, а роль партнерських НДДКР - в основному, адаптацією продукції, що поставляється материнською компанією в існуючих ринкових умовах. На другому етапі, з кінця 1970-х років до початку 1980-х років спостерігаються зміни в технологічній парадигми: потенціал існуючих технологій для використання шкали та меж економіки вичерпався, в той час як активи для інвестицій продовжували використовуватися. У третій (та теперішній) етап, який датується кінцем 1980-х років технологічна диверсифікація більше відображає зростаючий взаємозв'язок між технологіями та прикладними зусиллями в рамках того, що фірми в даний час інтегруються в інтерактивні мережі, які допомагають створювати нові знання та навички. Для третього етапу характерне збільшення

компліментарності між компетенцією накопичення, диверсифікацією та інтернаціоналізацією.

У 1980-х роках переважна більшість НДДКР, які здійснювались іноземними філіями ГНК була спрямована на адаптацію конкретних продуктів, процесів або функцій фірми, ніж на основні або фундаментальні дослідження. У той час, як це ще часто відбувається і сьогодні, все більшого значення набувала партнерська діяльність, яка спрямована на отримання нових знань і навичок для ГНК в цілому.

Припускаючи, що ГНК бажає поповнити свій запас знань за допомогою здійснення внутрішніх НДДКР, а не через договірні засоби (наприклад, через альянси НДДКР), або шляхом придбання ліцензій і патентів, вона стикається з питанням про те, як краще організувати інноваційну діяльність. Це включає в себе по суті два варіанти, один стосується ступеню децентралізації, інший - стратегічної ролі філій та обсягу і змісту їх повноважень.

Існують вагомні аргументи, як на користь централізації, так і децентралізації НДДКР. Переваги централізації включають бажання отримати і використовувати ефект масштабу НДДКР, доступність та якість підтримки державних установ, а також можливі вигоди, одержувані від спільного розміщення виробничих підрозділів і фірм-постачальників.

Найпотужнішим мотивом для децентралізації НДДКР є бажання скористатися «багажем» досліджень інших країн «натиснувши» на інститути, які складають національну чи регіональні інноваційні системи. Локалізація знань може бути необхідна для адаптації продукту або послуги до місцевих смаків. Крім того, вона може відображати порівняльні переваги приймаючої країни в окремих видах досліджень і ресурсів, а також вартість і наявність ресурсів, необхідних для їх ефективного використання.

Емпіричні дані про глобалізацію НДДКР складаються із наступних даних, а саме: патентування закордонних філій, географічний розподіл витрат ГНК на НДДКР, а також ґрунтовних доказів із питань локалізації НДДКР.

Ядро світового господарства складають близько 500 ТНК. загальний обсяг активів оцінюється приблизно в 9 трлн. дол. У розвинutih країнах вони є в кожній галузі, до того ж ТНК контролюють до 80% усіх патентів і ліцензій на техніку, технології та «ноу-хау» та майже 90% прямих зарубіжних інвестицій. Сумарні валютні резерви ТНК є у декілька разів більшими, ніж резерви усіх національних банків, разом узяті.

НДДКР, що проводяться ТНК за останні три десятиліття стали більш інтернаціональними. Існує кілька способів за допомогою яких ТНК розробляють та отримують знання за кордоном. Транскордонні генерування знань можуть бути результатом НДДКР проведеного ТІП власними філіями, придбання іноземних науково-дослідних установ, виконання НДДКР за контрактом. Використовуючи ці джерела інновацій, ТНК еволюціонували в бік структури, яка дає більше автономії для зарубіжних філій. Однак, незважаючи на ці події, більша частина інноваційної діяльності ТНК як і раніше відбувається в країні.

Зростаюча інтернаціоналізація різних типів інноваційної діяльності ТНК може мати як позитивні, так і негативний вплив на країну у якій здійснюються НДДКР. Баланс, швидше за все, залежатиме від здатності уряду країни сприяти перерозподілу ресурсів відповідно до зміни альтернативних переваг визнаючи, що технологічний профіль країн (або фірми) не змінюється швидко, і будь-який новий поділ праці показує, що краще зміцнити стару спеціалізацію, ніж вводити нові.

Висновки. У теперішній час жодне глобальне явище у світовій політиці та економіці не обходить участі ТНК. Вони відіграють роль основних суб'єктів у галузі міжнародної співпраці, культурі, правового поля, інноваційних розробок, що дозволяє порівнювати їхню діяльність із діяльністю держав та міжнародних організацій. На глобальному рівні формується інноваційна сфера, яка перестає бути ізольованою від інших сфер життєдіяльності суспільства і в усе більшій мірі визначає їх прогрес. Для розвитку вітчизняних ТНК потрібна активна підтримка держави, пов'язана із регламентацією діяльності корпорацій. Крім того, кардинальне оновлення технологічної бази, створення внутрішніх

інноваційного зростання, орієнтації на участь у глобальних відтворювальних процесах, активізації ролі держави сприятимуть інноваційному зростанню країни.

Анотація. В статті проводиться аналіз основних тенденцій розвитку інноваційних досліджень под впливом процесів глобалізації.

Ключевые слова, транснациональные корпорации, НИОКР, интернационализация, диверсификация.

Summary. The article analyzes the main trends in innovative research on the influence of globalization

Keywords. multinationals, R & D, internationalization diversification.

Список літератури.

1. Глобальний конкурентний простір: монографія / О.Г. Білорус та ін.; кер. авт. колективу і наук. ред. О.Г. Білорус. - К.: КНЕУ. - 2007. - 680 с.

2. Управління міжнародною конкурентоспроможністю в умовах глобалізації економічного розвитку: монографія: У 2 т. - Т.Л / Д.Г. Лук'яненко, А.М. Поручник, ЛЛ. Антонюк та ін.; за заг. ред. Д.Г. Лук'яненка, А.М. Поручника. - К.: КНЕУ. - 2006. -816 с.

3. Пахомов С.Ю. Глобальна конкуренція: нові явища, тенденції та чинники розвитку: монографія / С.Ю. Пахомов. - К., 2008. - 224 с.

4. Дафт Р. Менеджмент. - 8-е изд.: пер. с англ.; под ред. С.М. Мордовина / Р. Дафт. - СПб.: Питер. - 2009. - 800 с.

5. Бухвалов А.В. Новые тенденции в концептуализации стратегического управления инновациями / А.В. Бухвалов, В.С. Катькало // Российский журнал менеджмента. - 2004. - №4. - С. 59-66.

6. Cantwell, J. A., & Piscitello, L. Accumulating technological competence: Its changing impact on corporate diversification and internationalization.// Industrial and Corporate Change.- 2000.- №9(1).-P. 21-51.

7. World Investment Report 2011: Transnational Corporations, Agricultural Production and Development [Електронний ресурс]. United Nations Conference on Trade and Development. - United Nations. New York and Geneva. - 2011. - Режим доступу: <http://unctad.org/en/docs/wir2011en.pdf>.